

Ministerstwo Obrony Narodowej

Z polecenia tow. Wiesława
Wysłano członkiem L. P. Z-com i Sekr. KC SB
Dn. 27 I 1966 r. L. dz. K5/03/65/666

Z prośbą o zwrot
do Kancelarii Sekretariatu KC

Tajne specjalnego znaczenia

Egz. Nr. 14.....

N o t a t k a

W związku z listem tow. Breżniewa do towarzysza Gomułki dotyczącym usprawnienia i doskonalenia organów powołanych na mocy Układu Warszawskiego oraz zawierającym propozycję zwołania konferencji Ministrów Obrony Narodowej w sprawie reorganizacji dowództwa i sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych, wiadomo nam, iż strona radziecka - nie chcąc narzucać swych propozycji kierownictwom innych krajów - nie zamierza przesłać żadnych wstępnych projektów dotyczących organizacji dowództwa i sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych natomiast oczekuje na propozycje od zainteresowanych.

Z nieoficjalnych rozmów z towarzyszami radzieckimi zarysowuje się następujące ich stanowisko:

1. Nie zamierza się zmieniać ani uzupełniać postanowień Układu Warszawskiego, lecz oprzeć się o jego 5 i 6 §.

2. Zamierza się stworzyć dowództwo i sztab Zjednoczonych Sił Zbrojnych z prerogatywami i realnymi możliwościami koordynacji wysiłków obronnych państw Układu Warszawskiego w części dotyczącej wojsk wydzielanych do Zjednoczonych Sił Zbrojnych, w zakresie zadań operacyjno-szkoleniowych, organizacyjnych i technicznych.

Zamierza się bardziej prawidłowo niż dotychczas ustawić status naczelnego dowódcy i sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych oraz określić miejsce dowódców wojsk wydzielanych do składu tychże Sił. Widzi się również potrzebę innego, niezależnego ustawienia ministrów obrony narodowej poszczególnych krajów Układu w stosunku do naczelnego dowódcy Zjednoczonych Sił Zbrojnych.

3. Przewiduje się powołanie w ramach Politycznego Komitetu Konsultatywnego Wojskowej Rady Konsultatywnej - jako organu doradczego Komitetu.

W skład Rady na równych prawach wchodziłoby: ministrowie obrony narodowej oraz naczelny dowódca Zjednoczonych Sił Zbrojnych. Sekretarzem Rady byłby szef sztabu Zjednoczonych Sił. Przewodnictwo na posiedzeniach Rady sprawować będą kolejno wszyscy jej członkowie. Rada rozpatrywałaby ogólne zagadnienia rozwoju i gotowości Zjednoczonych Sił Zbrojnych, przygotowując propozycje do decyzji Komitetu Politycznego i rekomendacje dla narodowych dowództw wojskowych. Sprawy rozpatrywane będą według zasady pełnej równości.

4. Naczelny dowódca Zjednoczonych Sił Zbrojnych koordynowałby operacyjno-szkoleniowe przygotowanie Zjednoczonych Sił Zbrojnych oraz przedsięwzięcia dotyczące ich rozwoju i podnoszenia gotowości bojowej.

Naczelny dowódca i szef sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych byłoby zwolnieni od obowiązków funkcyjnych w Armii Radzieckiej.

5. Strategiczne środki nie wejdą w skład Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego a plany operacyjne będą opracowywane w Sztabie Generalnym Armii Radzieckiej oraz w sztabach generalnych poszczególnych krajów w zakresie ich dotyczącym.

6. Przewiduje się, że sztab Zjednoczonych Sił Zbrojnych, o stanie etatowym około 600 ludzi, będzie w okresie pokojowym organem koordynującym przygotowanie wojsk do wykonania stojących przed nimi zadań.

Natomiast ustawienie sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych jako organu dowodzenia na okres wojny uważane jest jako przedwczesne, między innymi z uwagi na konieczność zachowania dotychczasowego trybu opracowywania planów strategiczno-operacyjnych, zasad użycia broni strategicznej oraz manewru sił i środków z jednego teatru wojny na drugi.

7. W skład sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych wejdą przedstawiciele wszystkich armii w zasadzie proporcjonalnie do ilości wydzielanych przez nie sił. Udział Związku Radzieckiego w obsadzie sztabu zakłada się w wymiarze procentowo niższym od rzeczywistego wkładu tego kraju.

8. Przewiduje się zaproponowanie nowego procentowego udziału w budżecie dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych:

K r a j e	Procentowy udział w budżecie	
	obecnie	propozycje
Bułgaria	7 %	9 %
Czechosłowacja	13 %	13,5 %
N R D	6 %	10 %
Polska	13,5 %	16,5 %
Rumunia	10 %	11 %
Węgry	6 %	9 %
Z S R R	44,5 %	31 %
	100 %	100 %

9. W strukturze organizacyjnej dowództwa i sztabu przewiduje się stanowiska: naczelnego dowódcy, pierwszego zastępcy, szefa sztabu, dowódcy obrony powietrznej, dwóch zastępców do spraw marynarki wojennej /dla m. Bałtyckiego i Czarnego/, zastępcy do spraw lotnictwa, inspektora oraz kwatermistrza w randze zastępców, zastępcy do spraw technicznych oraz szefów rodzajów wojsk: raketowych i artylerii, inżynierskich i chemicznych. W skład dowództwa wchodziłoby również w charakterze zastępców naczelnego dowódcy Zjednoczonych Sił Zbrojnych dowódcy sił wydzielanych z poszczególnych krajów.

Kluczowe stanowiska takie jak - naczelnny dowódca, szef sztabu, szef obrony powietrznej, zastępca do spraw lotnictwa,

kwatermistrz, zastępca do spraw technicznych przewiduje się obsadzić przedstawicielami Armii Radzieckiej.

W świetle powyższego, wyłącznie orientacyjnego rozeznania stwierdza się:

Strona radziecka inicjująca problem usprawnienia organów powołanych na mocy Układu Warszawskiego nie przedstawiła dotychczas konkretnych oficjalnych materiałów wyjściowych dotyczących rozwiązań w tym zakresie.

Dlatego też w trakcie przewidywanej konferencji Ministrów Obrony Narodowej uważa się za celowe uzyskanie w pierwszym rzędzie stanowiska strony radzieckiej w następujących kwestiach:

a/ Określenie roli i kompetencji dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych na okres zagrożenia i wojny;

b/ Zakres udziału narodowych kierownictw polityczno-wojskowych w ustalaniu planu strategiczno-operacyjnego na właściwym teatrze działań wojennych;

c/ Podległość naczelnego dowódcy Zjednoczonych Sił Zbrojnych.

Trudno obecnie przewidzieć, jakie stanowisko w wyżej wymienionych sprawach zajmie na konferencji strona radziecka oraz przedstawiciele innych zainteresowanych krajów. Tym niemniej Ministerstwo Obrony Narodowej przedstawia następujący pogląd, który w przypadku akceptacji mógłby stanowić podstawę dla zajęcia stanowiska na konferencji Ministrów Obrony oraz dla dalszych prac nad szczegółowymi propozycjami rozwiązań:

1. Proponuje się powołanie Doradczego Komitetu do Spraw Obrony jako organu Rady Układu, będącej najwyższym organem na szczeblu kierownictwa partyjnego i rządowego.

W skład Doradczego Komitetu powinni wchodzić ministrowie obrony narodowej krajów sygnatariuszy Układu, naczelnny dowódca oraz jako sekretarz szef sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych.

Należałoby ustalić zasadę kolejnego przewodnictwa na posiedzeniach Komitetu.

Ponadto uważa się za celowe dla roboczego rozpatrywania problemów planowania operacyjnego jak również wynikających z nich zadań w zakresie przygotowania sił zbrojnych - powołać Komisję Konsultatywną Szefów Sztabów.

2. Naczelnego dowódcę Zjednoczonych Sił Zbrojnych, jego zastępców oraz szefa sztabu powołuje Rada Układu, przy czym naczelną dowódca i szef sztabu są zwolnieni od pełnienia innych obowiązków w siłach zbrojnych swego kraju.

Naczelną dowódca podlega Radzie Układu i realizuje jej decyzje. W okresie między posiedzeniami Rady uzgadnia podstawowe problemy wymagające wspólnego rozstrzygnięcia indywidualnie z członkami Rady, względnie w ramach Doradczego Komitetu do Spraw Obrony.

Dowództwo i Sztab Zjednoczonych Sił Zbrojnych powinno stanowić na okres pokoju organ koordynujący przygotowanie wydzielanych wojsk, zaś w okresie wojny sprawować dowodzenie nimi na Europejskim Teatrze Wojny. Dowódca i sztab Zjednoczonych Sił Zbrojnych w oparciu o wspólną koncepcję obronną państw sygnatariuszy Układu Warszawskiego i wspólnie ze sztabami generalnymi tych państw uczestniczy w opracowaniu planów dla poszczególnych kierunków strategicznych w ramach Europejskiego Teatru Wojny. W oparciu o te plany naczelną dowódca zgrywa i przygotowuje sztab Zjednoczonych Sił Zbrojnych oraz wydzielane wojska do wykonania stojących przed nimi zadań. W tym celu prowadzi odpowiednią działalność operacyjno-szkoleniową, jak również koordynującą przedsięwzięć organizacyjnych, techniczno-produkcyjnych i naukowo-badawczych.

Wewnętrzna struktura dowództwa i sztabu powinna odpowiadać potrzebom kierowania działaniami na poszczególnych kierunkach strategicznych. Z miejsca i zadań Sił Zbrojnych PRL na

kierunku zachodnim wynikać powinno ustawienie ich przedstawicieli w ogniwach dowództwa i sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych przewidzianych do dowodzenia na tym kierunku.

Struktura organizacyjna sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych powinna zapewnić realizację wyszczególnionych wyżej zadań w okresie pokojowym oraz stanowić załączek odpowiednich organów przewidzianych na okres wojny. Wstępnie zakłada się, że zadaniom tym może sprostać skład osobowy liczący około 200 pracowników koncepcyjnych. Należy przy tym przyjąć, że większość stanowisk kluczowych obsadzona zostanie przez przedstawicieli Armii Radzieckiej.

Rozwinięcie dowództwa i sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych na okres wojny powinno być zrealizowane w drodze włączenia odpowiednich ogniw ze sztabu generalnego oraz innych instytucji Armii Radzieckiej, przewidzianych w planie operacyjnym do wykorzystania na Europejskim Teatrze Wojny. Zakłada się również, iż jednostki zabezpieczenia i obsługi dowództwa i sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych powinny być wydzielane ze składu Armii Radzieckiej w ramach ich pokojowego funkcjonowania i zgodnie z planem ich użycia na wypadek wojny. Dowództwo i sztab Zjednoczonych Sił Zbrojnych powinno nadal rozmieszczać się w Moskwie.

3. Istnieje potrzeba wyraźnego określenia we wszystkich bez wyjątku krajach Układu Warszawskiego - dowództw, kierujących siłami wydzielanymi w skład Zjednoczonych Sił Zbrojnych, jak też ustalenia rodzajów i wielkości tych sił.

Strategiczne środki uderzeniowe nadal pozostają w gestii dowództwa Armii Radzieckiej. Ich wykorzystanie planuje Sztab Generalny Armii Radzieckiej. Jednakże dowódca Zjednoczonych Sił Zbrojnych powinien być wprowadzony w planowanie ich użycia na korzyść powierzonych jego dowodzeniu wojsk. Wydaje się również konieczne określenie obowiązującego zakresu i sposobu użycia strategicznych środków uderzeniowych na rzecz wspólnej obrony państw Układu.

Ministrowie obrony narodowej i sztaby generalne krajów sygnatariuszy Układu Warszawskiego zachowują w pełni nadrzędną, dowódczą i kierowniczą rolę w stosunku do wojsk wydzielanych w skład Zjednoczonych Sił Zbrojnych. Ponoszą oni odpowiedzialność za ich stan polityczno-moralny, za gotowość mobilizacyjną i bojową, za operacyjno-taktyczne przygotowanie oraz ukończenie stanem osobowym, uzbrojeniem i sprzętem.

4. Wraz z ustaleniem rozszerzonych zadań i nowych struktur organizacyjnych dowództwa i sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych zachodzi potrzeba ustalenia wielkości i procentowego udziału w świadczeniach ponoszonych przez ZSRR i pozostałe kraje sygnatariuszy Układu Warszawskiego.

Zagadnienie powyższe proponuje się rozpatrzyć w aspekcie proporcji wysiłku na tle zagrożenia na europejskim teatrze wojny.

Potencjał ludnościowy, ekonomiczny i wojskowy państw NATO w Europie stwarza w przypadku zestawienia z odpowiednim potencjałem krajów demokracji ludowej wyraźnie niekorzystny dla nas stosunek sił. Wytworzenie niezbędnej dla skutecznej obrony i pobicia nieprzyjaciela przewagi -- zapewnia zaangażowanie na tym teatrze odpowiednich sił radzieckich w wymiarze stanowiącym ok. 2/3 całego potencjału Układu Warszawskiego.

Podany wyżej wskaźnik niezbędnego udziału ZSRR odpowiada rzeczywistemu miejscu i możliwościom tego kraju. Wyraża się on zarówno w prawdopodobnej wielkości jego sił zbrojnych przewidzianych do działań na europejskim teatrze wojny, jak również w potencjale ludnościowym /liczonym w europejskiej części ZSRR/ oraz udziałem w produkcji podstawowych surowców i materiałów strategicznych. Udział w/w czynników kształtuje się orientacyjnie w granicach 65-90 % w stosunku do odpowiednich łącznie obliczanych możliwości wszystkich państw Układu Warszawskiego.

Ponadto ciężar gatunkowy wkładu ZSRR określa również fakt świadczenia strategiczną siłą uderzeniową na rzecz całego Układu Warszawskiego.

W świetle powyższych stwierdzeń nie wydają się możliwe do przyjęcia nieoficjalnie sygnalizowane sugestie co do procentowego udziału ZSRR w budżecie dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych /tylko około 31 %/.

Zdaniem Ministerstwa Obrony Narodowej udział poszczególnych krajów w budżecie dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych powinien:

- odpowiadać procentowo proporcjom obsadzenia stanowisk w dowództwie i sztabie Zjednoczonych Sił Zbrojnych /wskaźnik ten dla przedstawicieli Armii Radzieckiej winien wynosić minimum 50 %/;
- utrzymać się w zasadzie w granicach realizowanych dotąd faktycznie wielkości procentowego udziału w budżecie;
- uwzględniać wysokość dochodu narodowego na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach;
- uwzględniać wysiłek kraju w zakresie rozwoju systemu obrony terytorialnej w szczególności od strony świadczeń tego systemu na rzecz zabezpieczenia przegrupowania wojsk sojusznicznych oraz odciążenia wojsk operacyjnych.

Wychodząc z powyższych przesłanek udział Polski nie powinien przekraczać realizowanych dotychczas 13,5 %, przy czym należy dążyć do uzyskania wskaźników z naszego punktu widzenia bardziej uzasadnionych - na przykład dla Związku Radzieckiego minimum 50% wkładu i dla pozostałych krajów Układu Warszawskiego również około 50 %. Przy tym założeniu wkład nasz kształtowałby się w wysokości 1/5 udziału wszystkich krajów demokracji ludowej co stanowiłoby około 10 % całości budżetu.

Przeprowadzenie powyższej propozycji może jednak napotkać na poważne opory między innymi podbudowane obowiązującymi obecnie wielkościami składek w RWPG, które dla ZSRR wynoszą tylko 32,25%.

Niezależnie od ostatecznego ustalenia wskaźników procentowych należy założyć, iż budżet Zjednoczonych Sił Zbrojnych powinien być przeznaczony wyłącznie na pokrycie kosztów użytkowania budynków sztabowych i mieszkalnych, wydatków administracyjnych sztabu, udziału pracowników w ćwiczeniach wspólnych oraz częściowego pokrycia ich uposażeń itp. Natomiast budżetem tym nie powinny być objęte wydatki związane z przygotowaniem teatru działań, tworzeniem zapasów, budową obiektów itp.

5. Oprócz przedstawionych wyżej problemów zarysowuje się także potrzeba wyjaśnienia w zapowiedzianych rozmowach, po czym ustalenia następujących kwestii:

- zasada pracy partyjno-politycznej wewnątrz sztabu oraz ewentualność utworzenia organu politycznego dowództwa Zjednoczonych Sił;
- status prawny pracowników sztabu /czasokresy służby, tryb rotacji, uposażenie, awansowanie itp./;
- sprecyzowanie zakresu współpracy zreorganizowanego sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych z odpowiednimi organami RWPG w dziedzinie produkcji uzbrojenia i sprzętu wojskowego, prac naukowo-badawczych i doświadczalno-konstrukcyjnych.

x   x   x
                  x

Według aktualnego rozeznania konferencja Ministrów Obrony Narodowej ma odbyć się w pierwszych dniach lutego bieżącego roku. W czasie konferencji zostanie powołane ciało robocze z zadaniem opracowania w terminie dwóch-trzech tygodni konkretnego projektu ^wustalenia organizacyjno-kompetencyjnego dowództwa i sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych.

Proponując wyrażenie zgody na powołanie wyżej wymienionej komisji roboczej Ministerstwo Obrony Narodowej uważa za celowe, by wytyczną do postępowania naszych przedstawicieli były propozycje przedstawione w niniejszej notatce.

W wypadku, gdy w trakcie dalszej pracy powstanie sytuacja wymagająca rozważenia innych propozycji Ministerstwo Obrony Narodowej przedstawi kierownictwu ewentualne dodatkowe wnioski.

Warszawa, dnia 26.I.1966 r.